

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BAKIM VE SOSYAL REHABİLİTASYON HİZMETLERİ

WEglobal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
GİRİŞ	3
ÇOCUK BAKIM KURULUŞLARI	4
Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM) ve Bağlı Çocuk Evleri	5
Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM)	5
Çocuk Evi (ÇE).....	5
Çocuk Evleri Sitesi ve İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi	6
Çocuk Evleri Sitesi (ÇES)	6
İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi.....	7
ÇOCUK BAKIM KURULUŞLARI HİZMETLERİ	9
Minimum Standartlar	10
Öz Değerlendirme	11
Temel Hizmet Alanları	13
Bakım Hizmetleri	13
Psiko-sosyal Destek Hizmetleri.....	13
Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim Programı (ÇODEP)	14
ANKA Çocuk Destek Programı	16
Eğitim ve Mesleki Beceri Kazanımına Yönelik Hizmetler.....	17
Sağlık Çalışmaları.....	18
Kültürel, Sanatsal ve Sportif Faaliyetler	19
KURULUŞ SİSTEMİNE YERLEŞTİRME	21
KURULUŞ SİSTEMİNDEN AYRILMA VE AİLEYE DÖNDÜRME SÜREÇLERİ	23
NELER ÖĞRENDİK?	26
İdari Süreç	27
Uygulama Süreci	28
SORULAR	29
KAYNAKLAR	35

1

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Öğrenme Çıktıları

Katılımcı meslek elemanlarının, program sonunda aşağıda belirtilen bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazanmış olması beklenir.

- * *Bilgi (Kuramsal ve/veya olgusal bilgi olarak tanımlanmıştır.)*
 - i. Çocuk koruma alanında inceleme, tespit ve ilk müdahale hizmetlerine yönelik temel bilgileri bilir ve açıklar.
 - ii. Çocuk koruma alanında inceleme, tespit ve ilk müdahale hizmetlerinin uygulama temeli de dahil olmak üzere hak, sorumluluk ve yükümlülüklerini bilir.
- * *Beceriler (Bilişsel ve/veya uygulama becerileri olarak tanımlanmıştır.)*
 - i. Uygulamalı olarak çocuk koruma alanında inceleme, tespit ve ilk müdahale hizmetlerine yönelik yorum ve analiz yapma becerisi kazanır.
- * *Yetkinlikler*
 - i. Alana Özgü Yetkinlik
 - ii. Öğrenme Yetkinliği
 - iii. Sorumluluk Alabilme
- * *Bunlara ek olarak katılımcıların aşağıda yer alan bilgi, beceri ve tutumları kazanmış olmaları beklenir:*
 - i. Hatırlama (Çocuk koruma ve refah sistemi içerisinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde yürütölen inceleme, tespit ve ilk müdahale hizmetlerine ilişkin uygulamanın esaslarını ve yöntemini tanımlayabilir.)
 - ii. Anlama (İnceleme, tespit ve ilk müdahale hizmetlerine ilişkin uygulama sistemini ilişkilendirebilir, karşılaştırabilir.)
 - iii. Uygulama (İnceleme, tespit ve ilk müdahale hizmetlerine ilişkin uygulamaları vaka bazlı yürütebilir, neden sonuç ilişkilerini ön görebilir.)
 - iv. Analiz etme (İnceleme, tespit ve ilk müdahale hizmetlerine ilişkin uygulamanın esaslarını, uygulama yöntemi ve sistemini kategorize edebilir, uygulamalar arasında bağlantı kurabilir.)
 - v. Değerlendirme (İnceleme, tespit ve ilk müdahale hizmetlerine ilişkin uygulamaları planlayabilir ve değerlendirebilir.)
 - vi. Oluşturma (İnceleme, tespit ve ilk müdahale hizmetlerine ilişkin faaliyetleri yönetebilir ve yönlendirebilir.)

Anahtar Sözcükler

Çocuk Koruma, Kurum Bakımı, Kuruluş Sistemi, ÇEKOM, ÇES, İhtisaslaşma

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

GİRİŞ

Bu dersin amacı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde yürütölen bakım ve sosyal rehabilitasyon hizmetleri hakkında temel düzeyde bilgi kaynağı oluşturmaktır. Bu amaç doğrultusunda, bu ders çocuk koruma ve refah sistemi içerisinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde yürütölen bakım ve sosyal rehabilitasyon hizmetlerine ilişkin uygulamanın esasları, uygulama yöntemi ve sisteminin temelleri kapsamında geliştirilmiştir.

Türkiye’de çocuk koruma hizmetleri, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca çocuğun üstün yararı ilkesi doğrultusunda, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında uygulanmaktadır. Irk, dil, din, mezhep ya da etnik farklılık gözetilmeden tüm çocukların haklarının korunması için gerekli yasal ve idari önlemler alınmakta; çocukların eğitim, sağlık, sosyal yardım ve hizmetlerden eşit ve ücretsiz olarak yararlanmaları sağlanmaktadır. Bu kapsamda çocuğun risk altında bulunduğu, ailesi yanında bakımının mümkün olmadığı ya da çocuğun bakımından sorumlu kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getiremediği durumlarda, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında çocuk hakkında bakım tedbiri kararı alınmasına hükmedilmiş olup çocuğun resmî bir bakım kuruluşuna yerleştirilmesi ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması sağlanmaktadır.

Kurum bakımına alınması aşamasında çocuğun yüksek yararı doğrultusunda yaşına, cinsiyetine göre değerlendirme yapılmakta, sonrasında uygun çocuk bakım kuruluşuna tertibi sağlanmaktadır. Çocuk bakım kuruluşları, çok sayıda çocuğun bir arada bulunduğu ranzalı koğuş sisteminde hizmet veren çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının kapatılması ile çocuklara ev ortamı koşullarında, sosyal yaşamın içerisinde yer alan aile ortamına en yakın hizmet modeli sunmak üzere yapılandırılmıştır.

Çocuk bakım kuruluşlarına yönelik alışmalar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı ve Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri Daire Başkanlığı koordinasyonunda ASH İl Müdürlüklerince yürütölmektedir. Bu derste, çocuk bakım kuruluşları alt başlıklar halinde açıklanarak çocuk bakım kuruluşlarında sunulan hizmetler, kuruluş sistemine yerleştirme ve kuruluş sisteminden ayrılma ve aile yanına döndürme süreçleri uygulama ve mevzuat bağlamında detaylı olarak ele alınmıştır.

3

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÇOCUK BAKIM KURULUŞLARI

Bu bölümde çocuk bakım kuruluşlarının amaç, kapsam ve hizmetleri ele alınmadan önce kurumların tanıtımlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda, çocuk evleri koordinasyon merkezi (ÇEKOM), çocuk evi, çocuk evleri sitesi (ÇES) ve ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi başlıklar halinde açıklanmıştır. Bu merkezlere tanımlarda yer verilirken çocuk koruma ilk müdahale ve değerlendirme merkezleri (ÇOKİM) bir başka diğer dersin konusu olduğu için ÇOKİM'lere ayrıca bir başlık altında yer verilmemiştir (Bkz. Ders: İnceleme, Tespit ve İlk Müdahale).

Bu birimler ayrı bir kuruluş statüsünde olmayıp, çocuk evleri sitesi veya ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesine bağlı olarak hizmet veren birimlerdir. Hali hazırda ÇOKİM'ler, korunma ihtiyacı olan ve

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gözetim altına alınan çocuklar hakkında yapılan ilk değerlendirme hizmetleri ile uygun hizmet modeli belirleninceye kadar veya çocukların yasal temsilcilerine teslim edilmelerine kadar geçen sürede barınma ve temel gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik işlemlerden (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022) sorumlu olarak tanımlansa da, sundukları hizmetler bundan çok daha ötededir. ÇOKİM'ler çocuk koruma sisteminde hayati bir öneme sahiptir. Bu birimler hizmet modelinin belirlenmesi sürecinde oldukça farklı profildeki çocukların aynı yerde kalmalarından doğabilecek olumsuz etkileşimlerin önlenmesi için yeni değerlendirme mekanizmaları ve farklı kurumsal yapıların oluşturulması doğrultusuyla çocuklar hakkında uygun hizmet modeli belirlenene kadar hizmet vermek üzere oluşturulmuştur (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023).

İlk müdahale ve değerlendirme aşamasından sonra, çocuk hakkında uygun hizmet modelinin belirlenmesi gerekmektedir. Kuruluş bakımı hizmetlerinden yararlanması uygun görülen çocuklar, çocuk evleri, çocuk evleri sitesi veya ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitelerinde koruma ve bakım altına alınabilmektedir. Bu bölümde, bu kuruluşların tanımı, amacı, kapsamı ve hizmetleri alt başlıklar halinde açıklanacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM) ve Bağlı Çocuk Evleri

Bu bölümde çocuk evleri koordinasyon merkezleri ve çocuk evleri ele alınacaktır.

Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM)

Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 3'üncü maddesi, (ı) bendi uyarınca, çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlem ile harcamanın yapılması, takibi, denetlenmesi, çocuk evine kabulü yapılacak çocukların belirlenmesi ve uyumuna yönelik çalışmalar ile çocuk evleri arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulan merkezlerdir.

Buradan da anlaşılacağı üzere, bu merkezler idari bir birim olarak yapılandırılmıştır ve bu merkezde kalan çocuklar bulunmamaktadır. İdari bir merkez olarak kendisine bağlı çocuk evlerinin koordinasyonunu sağlamaktadır.

Çocuk Evi (ÇE)

Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 3'üncü maddesi (h) bendi uyarınca, çocuk evleri, korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı, mesken niteliğindeki yatılı ev tipi sosyal hizmet birimleri olarak tanımlanmaktadır.

Çocuk evi hizmet modeli, koruma altında bulunan çocukların daha küçük birimlerde bakımını sağlamak amacıyla her ilin sosyal, kültürel ve fiziksel yapısı göz önünde bulundurularak, çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde sunulmaktadır (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022). Bu amaçla oluşturulan çocuk evlerinde, çocukların toplumsal hayattan ayrı kalmadan arkadaşlık, komşuluk ve mahalle gibi kavramlar ile toplumla iç içe yaşamın gereklerini öğrenmeleri ve toplumsal hayata etkin katılmalarının sağlanması desteklenmektedir.

5

Çocuk evinde kalan çocuklar arasında en fazla kaç yaş farkı bulunmaktadır?

Aynı evde kalması uygun bulunan en küçük ve en büyük çocuk arasındaki yaş farkı en fazla 3 yaştır. Çocukların kardeş olması durumunda yaş farkı aranmamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuk evlerinde 0-18 yaş arasındaki çocuklar ve korunma kararının devamını gerektiren şartları taşıyan gençlere hizmet verilmektedir. **Bir çocuk evinde 5 ila 7 çocuk kalmaktadır.** Çocuk evi en fazla yedi çocuk için hizmete açılır, açılışta eksik kalan kapasite takip eden süreçte tamamlanır. Çocukların kardeş olması durumunda, hizmeti aksatmayacak şekilde, kapasite sınırı aranmamaktadır. Çocukların evlere yerleştirilmesinde, aynı evde/yaşam biriminde kalacak yedi yaş ve üzeri çocuklarda yaş farkının en fazla üç olması ve hemcins olması şartı aranır. Aynı evde/yaşam biriminde kalan çocukların tamamının kardeş olması halinde ise yaş ve cinsiyet farkı şartı aranmamaktadır. Farklı kardeş grubundan çocuklar olması hâlinde de sadece aynı cinsiyet grubunda olan çocuklar bir arada kalabilmektedir (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).

Çocuk Evleri Sitesi ve İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi

Çocuk Evleri Sitesi (ÇES)

Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 3'üncü maddesi (I) bendi, çocuk evleri sitesini, korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluş olarak tanımlamaktadır. Çocuk evleri sitesi, her bir evin kapasitesi en fazla on çocuğa hizmet verilecek şekilde, çocukların yaş, cinsiyet ve gelişim özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak yapılandırılmıştır (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022). Çocuk evleri siteleri, çocukların bu evlerde üçer kişilik odalarda kalabileceği, aile ortamıyla benzerlik taşıyan özellikleri barındıracak şekilde planlanmıştır. Çocukların birimlere yerleştirilmesinde, aynı evde/yaşam biriminde kalacak yedi yaş ve üzeri çocuklarda yaş farkının en fazla üç olması ve hemcins olması şartı aranmaktadır. Aynı evde/yaşam biriminde kalan çocukların tamamının kardeş olması halinde ise yaş ve cinsiyet farkı şartı aranmamaktadır (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).

Çocuk evleri siteleri, çocuk evlerinden farklı olarak kampüs içerisinde villa tipi evlerden ve katlı binalardan oluşan yaşam üniteleri, çocukların iş ve uğraşlarını yapabilecekleri alanlar, açık ve kapalı spor alanları, hobi bahçeleri, evcil hayvan barınakları, eğitim atölyeleri ve görüşme odaları gibi bölümlerden oluşan, çocukların takip ve kontrolünü sağlayan binalardan oluşmaktadır.

Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile çocuk bakım kuruluşlarının, çocukların özel surette korunmaları amacıyla yaş ve cinsiyet durumları ile psikososyal ihtiyaçlarına ve ilk kabul işlemlerine yönelik yapılandırılması olarak tanımlanan ihtisaslaşma sürecine vurgu yapılmaktadır. Bu kapsamda çocuk evleri siteleri, çocukların psiko-sosyal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İhtiyaçlarına göre ihtisaslaştırılmaktadır. Bir sonraki bölümde ihtisaslaştırılmış çocuk evleri siteleri detaylı olarak ele alınmıştır.

- Çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlem ile harcamanın yapılması, takibi, denetlenmesi, çocuk evine kabulü yapılacak çocukların belirlenmesi ve uyumuna yönelik çalışmalar ile çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan merkezlerdir. Burada çocuk kalmamaktadır, asıl amacı kendisine bağlı evlerin koordinasyonudur. Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).
- Çocuk evi hizmet modeli, koruma altında bulunan çocukların daha küçük birimlerde bakımının sağlanması amacıyla her ilin sosyal, kültürel ve fiziksel yapısı, çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde sunulmaktadır (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008).
- Çocuk evlerinde 0-18 yaş arasındaki çocuklar ve korunma kararının devamını gerektiren şartları taşıyan gençlere hizmet verilmektedir.
- Çocuk evleri sitesi, korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluş olarak tanımlanmaktadır. Çocuk evleri sitesi, her bir evin kapasitesi en fazla on çocuğa hizmet verilecek şekilde, çocukların yaş, cinsiyet ve gelişim özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak yapılandırılmıştır.

7

İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca, haklarında bakım veya barınma tedbir kararı alınan ve ihmal veya istismara uğrayan, suça sürüklenen, madde kullanımına yönelik tıbbi tedavisi sona eren, sokakta risk altında olan çocuklar ve refakatsiz yabancı uyruklu çocuklar kurum bakımı altına alınmaktadır. Çocukların rehabilitasyonu sağlanıncaya kadar, koruma altındaki diğer çocuklarla aynı ortamı paylaşmaları durumunda çocukların örselenme, akran zorbalığına maruz kalma/bırakma, çevresinden olumsuz davranışları öğrenme gibi riskleri de beraberinde getirebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. 2006 yılında suça sürüklenen çocuklara yönelik rehabilitasyon amaçlı olarak Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi (KBRM) ve suç mağduru çocuklara yönelik ise Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi (BSRM) oluşturulmuştur.

2015 yılında, bu merkezlerin ihtisas alanları geliştirilerek suça sürüklenen, suç mağduru, sokakta risk altında bulunan ve refakatsiz çocukların ihtiyaç duydukları sağlık ve adli hizmetleri almalarından sonraki sosyal uyum süreçlerinin yürütülmesi ve rehabilitasyonlarının sağlanmasına yönelik Çocuk Destek Merkezleri oluşturulmuştur. Çocuk Destek Merkezlerinin çalışma usul ve esasları ile hizmet standartları 29.03.2015 tarih ve 29310 Sayılı Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Bu Yönetmelik uyarınca çocuk destek merkezleri; suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen 13–18

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

yaş grubundaki çocuklardan psiko-sosyal desteğe ihtiyacı duyduğu tespit edilenlerin bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı; aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğu; çocukların mağduriyet, suçta sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşları (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, 2015) olarak belirlenmiştir.

Çocuk Destek Merkezlerinde kalan çocuklara yönelik bu ayrıntılı tanımlama neticesinde çocukların suçta sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması durumlarının hizmet aldığı kuruluş tipine göre biliniyor olması nedeniyle gizliliğin korunması, çocukların etiketlenmemesi ve örselenmemesi hususu dikkate alınarak 06.09.2022 tarihli ve 31945 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile 29.03.2015 tarihli ve 29310 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yeni yönetmelik doğrultusunda çocuk bakım kuruluşları “korunma ihtiyacı olan çocukların bakım ve barınma ihtiyacının karşılandığı ev tipi sosyal hizmet birimlerinden olan çocuk evlerinin bağlı olduğu çocuk evleri koordinasyon merkezleri ile aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan ve çocukların psiko-sosyal ihtiyacına veya suçta sürüklenme durumuna göre ihtisaslaştırılan çocuk evleri siteleri” olarak tanımlanmıştır. Çocuk destek merkezleri yerine, çocuk evleri sitelerinin çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarına göre ihtisaslaştırılması planlanmıştır. Buna göre, ihtisaslaşmaya yönelik yapılandırma, yine çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarına göre devam etmektedir. Ancak bu süreç çocuklara yönelik etiketleme ve örselenmeyi engelleyerek gizliliği korumak amacı ile çocuk evleri sitesi modeline dâhil edilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÇOCUK BAKIM KURULUŞLARI HİZMETLERİ

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in yanı sıra, belirtilen minimum standartlar ile çocuk bakım kuruluşlarının hizmetleri net olarak tanımlanarak hizmetlerin genel çerçevesi çizilmiştir.

Bu çerçevede, çocuk bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altında olan çocukların kurum bakımında geçirdikleri süre zarfında:

- Psiko-sosyal destek hizmetlerinden faydalandırılması; vaka dosyasında yer alan bilgiler ışığında her meslek grubunun kendi alanıyla ilgili olarak neler yapabileceklerine dair görüş ve önerileri doğrultusunda çocuğun, ailesinin, gerekli durumlarda çocuk ve ergen psikiyatristinin görüşü alınarak uygulama planının oluşturulması ve düzenli aralıklarla yapılan çalışmaların değerlendirilip raporlaştırılması,
- Çocukların akademik becerilerinin desteklenerek örgün eğitime katılımlarının sağlanması,
- Örgün eğitime katılımın sağlanamadığı durumlarda ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki eğitime yönlendirilmesi,
- Sağlıklı yaşam sürdürmeleri amacıyla ilgili sağlık kuruluşunda tedavi ve takip sürecinin yürütülmesi,
- Çocuğun yaş, gelişim özellikleri, ilgi ve istekleri göz önünde bulundurularak günlük yaşam planının oluşturulması ve uygulanması,
- Çocuğun psikolojik, sosyal ve bedensel yönden gelişiminin sağlanması amacıyla sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılımının sağlanması,
- Çocuğun ailesine ve/veya yakınlarına yönelik gerekli psiko-sosyal destek çalışmalarının yürütülmesi,
- Çocukların eğitim sürecine ilişkin yapılacak çalışmalar ve çocuklara yönelik psiko-sosyal destek çalışmaları doğrultusunda çocukların bakım sonrası süreçte biyo-psiko-sosyal ve ekonomik olarak kendi yaşamlarını idame ettirecek (karar verme, problem çözme, yaratıcı düşünme, iletişim, kişilerarası ilişkiler, eleştirel düşünme, öz farkındalık, empati, duygularla başa çıkma, stresle baş etme gibi) temel becerileri kazanmaları için desteklenmesi,
- Reşit oluncaya kadar geçen sürenin yeterli olmaması halinde 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca bakım tedbiri kararlarının uzatılmasının değerlendirilmesi,
- Bakım tedbir kararının sonlanmasının değerlendirilmesini müteakip bakım sonrası rehberlik, danışmanlık ve izleme süreçlerinin başlatılmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Tüm bu çalışmaların kalite standardının oluşturulması ve bunun ölçülebilir hale getirilmesi amacı ile aşağıdaki başlıklarda detaylı olarak ele alınacak olan minimum standartlar ve öz değerlendirme modülleri hayata geçirilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Minimum Standartlar

Çocuk bakım kuruluşlarının tamamında; Çocuk Hakları Sözleşmesi'ndeki taahhütlere uygun olarak çocukların kişisel bakımı, mesleki uygulamalar, personel durumu, kaynak kullanımında ve yönetim yapısında uygulama birliğinin sağlanması amacıyla asgari standartlar oluşturulmuştur. **Bu standartlar çerçevesinde; gerekli izleme ve değerlendirme faaliyetleri yürütülmektedir. Minimum standartlar beş ana başlık altında belirlenmiştir** (ASHB, 2020).

Hizmetlere ilişkin standartlar; hizmetin belirli bir coğrafi alanda (ülke, bölge, dünya) en az hangi nitelikte ve kalitede sağlanması gerektiğini, hizmetin sunumuna ilişkin değerlendirmenin hangi kriterler üzerinden yapılabileceğini, hizmetin geliştirilmesi için aşılması gereken asgari eşikleri göstermektedir (ASPB, 2014). Türkiye'de ulusal düzeyde çocuk bakım kuruluşları için belirlenen hizmet standartları, ilk olarak hizmet sunumu açısından farklılıkları ortadan kaldırarak tüm çocukların hak ettikleri nitelikte bakım hizmetinden yararlanmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bunun yanında bu kuruluşlar için yapılacak değerlendirmelerin yine ülke genelinde belirli kriterler üzerinden yürütülmesi ve hizmet kalitesinin artırılması için erişilmesi gereken minimum düzeyin belirlenmesinde de bu standartlar önemlidir (ASPB, 2014).

Ebeveyn bakımından yoksun çocuklar için belirlenen Ulusal Minimum Standartlar ile beş temel boyutta ayrı ayrı kalite değerlendirme alanlarını ifade eden toplam 28 başlıkta kalite hedefleri belirlenmiştir (Bkz. Şekil 1). Her bir kalite değerlendirme alanı, standartları sağlamak için yapılandırılmıştır. Bu kalite hedeflerine ilişkin uygunluk kriterleri de yine minimum standartlar için konulan göstergelerden hareket edilerek hazırlanmıştır.

10

Şekil 1. Çocuk Bakım Kuruluşlarında Minimum Standartlar

MESLEKİ UYGULAMA	KİŞİSEL BAKIM	PERSONEL	KAYNAKLAR	YÖNETİM
Amaç ve Uygulama Çocuk Koruma Politikası Çocuk Koruma Uygulaması Yönlendirme ve Kabul Planlama Uygulama ve Gözden Geçirme İyileştirme (Rehabilitasyon) Bakım Süreci ve Sonrası	Beslenme ve Sağlık Oyun/Dinlenme Çocukların Mahremiyeti Seçim/Tercih Yapma İtibar ve Saygınlık İlişkiler ve Bağlanma Çocuk Kimlik Duygusu Kontrol ve Yaptırım Çocuk Katılımı Eğitim Küçük Çocuklar	İşe Alma ve Seçim Danışmanlık ve Destek Yeterli Görevlendirme Personelin Gelişimi	Yerleşim ve Çevre Kalınan Yerin Koşulları	Kayıtların Tutulması Gizlilikte Yöneticilerin Rolü

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Öz Değerlendirme

Ebeveyn bakımından yoksun çocuklar için belirlenen Ulusal Minimum Standartlar, çocuk bakım kuruluşları için geliştirilen öz değerlendirme sisteminin de temelini oluşturmaktadır.

“Öz değerlendirme; bir kişi veya kurumun belirli amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla belirlenmiş standartlar doğrultusunda, sürekli ve sistematik şekilde, farklı kaynaklardan nitel ve nicel verileri derlemesi, düzenlemesi, analiz etmesi ve neticesinde güçlü olduğu yönleri ve gelişim hedeflerini belirlemesi ve bu hedefleri gerçekleştirmek için planlama yapması işidir. Öz değerlendirmede amaç; kurumun veya kişinin yaptığı iş veya sunduğu hizmet kalitesini sürekli olarak geliştirmesidir” (ASPB, 2014).

Bu amaca yönelik olarak öz değerlendirmenin hedefleri;

- “Hizmet veya iş kalitesine ilişkin standartları sürdürmek ve geliştirmek,
- Hizmetin amaçlarının gerçekleşmesini sağlamak,
- Sunulan hizmete ilişkin uygulamaların hedeflerine ulaşıp ulaşmadığını sürekli izlemek ve belgelemek,
- Hedeflenen hizmet kalitesine ilişkin geri bildirim sağlayarak gelişim ihtiyacı olan noktaları belirlemek,
- Hizmete ilişkin iyi uygulamaları belirlemek ve yaygınlaştırmak”tır (ASPB, 2014).

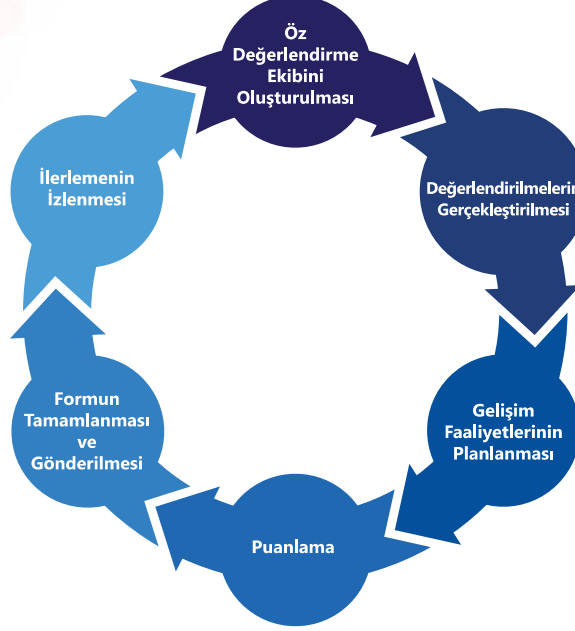
Bu amaçla öz değerlendirme döngüsü yapılandırılmıştır (Bkz. şekil 2). Bu döngü, öz değerlendirme ve minimum standartlara ilişkin eğitim modüllerini tamamlamış personelden oluşan bir ekibin oluşturulması ile başlamaktadır. Oluşturulan bu ekip değerlendirmelerinin gerçekleştirilmesi ve gelişim faaliyetlerinin planlamasından da sorumludur. Ardından puanlama yapılarak formun tamamlanması ve gönderilmesi sağlanmaktadır. Bu sayede ilerlemelerin izlenmesi için sistem hazır hale gelebilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Şekil 2. Öz Değerlendirme Döngüsü

*ASPB (2014).

Öz değerlendirme raporları, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının denetim birimleri tarafından yürütölen denetim ve teftiş süreçleri açısından da önem arz etmektedir. Öz değerlendirme raporlarında geliştirilmesi gereken alanların belirlenip yürütölecek faaliyetlerin planlanmış olmasının denetim ve teftiş süreçlerinin de etkinliğini artıracadığ düşünölmektedir.

Çocukların yeterli ve uygun nitelikte bakım hizmetlerinden yararlanabilmeleri açısından tüm bakım kuruluşlarının belirli standartları sağlamak için sürekli olarak kendilerini izlemeleri ve değerlendirmeleri önemlidir. Bu da yapılacak öz değerlendirmenin temel misyonudur (ASPB, 2014).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Temel Hizmet Alanları

Bu bölümde çocuk bakım kuruluşlarının hizmetleri; bakım hizmetleri, psiko-sosyal destek hizmetleri, eğitim ve mesleki beceri kazandırmaya yönelik hizmetler, sağlık çalışmaları ve kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler olmak üzere beş ana başlıkta ele alınarak açıklanacaktır.

Şekil 3. Çocuk Bakım Kuruluşlarının Hizmet Alanları

Bakım Hizmetleri

Çocuk bakım kuruluşlarında, haklarında korunma veya bakım tedbir kararı bulunan 0-18 yaş arası çocuklar ile korunma veya bakım tedbir kararı devam eden 18 yaş üzeri gençlerin beslenme, sağlık, güvenlik, barınma gibi temel gereksinimlerinin karşılanması, çocukların öz bakımlarının yapılması veya bu konuda çocuklara yardımcı olunmasına yönelik işlemler yedi gün ve 24 saat kesintisiz olarak yürütülmektedir.

Psiko-sosyal Destek Hizmetleri

Çocuk bakım kuruluşlarında yürütülen psiko-sosyal destek hizmetleri, Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 28. maddesi uyarınca açıkça belirtilmektedir. Buna göre psiko-sosyal destek hizmetleri aşağıdaki maddeleri içermelidir:

- **Psiko-sosyal destek hizmetleri çocuğun, aile bütünlüğü içindeki sosyal uyumunun sağlanmasına, korunmasına ve desteklenmesine yönelik bir anlayışla planlanmalı ve uygulanmalıdır.**
- **Psiko-sosyal destek süreci her çocuk için ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Psiko-sosyal destek programları, çocukların bireysel farklılıkları ve gereksinimleri dikkate alınarak oluşturulmalıdır.**
- **Aile ve çocuğun ayrı illerde ikamet etmeleri durumunda psiko-sosyal destek programının uygulanmasında iller arasında koordinasyon sağlanmalıdır. Bu programların uygulanması ve sonuçları düzenli olarak izlenmeli ve değerlendirilmelidir.**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Çocukların meslek edinmeleri, bilgi ve beceri kazanmaları ile okul başarılarının artması amacıyla ders ve kurs programları planlanmalıdır. Çocukların istek ve yetenekleri dikkate alınarak bu kurslarda aktif görev ve sorumluluk almaları sağlanmalıdır.**
- **Çocukların görüşleri dikkate alınarak müzik, spor, tiyatro, resim ve diğer etkinliklerden, kamu kurum ve kuruluşları veya özel kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek kurslardan yararlanmaları sağlanmalıdır. Çocukların katılacakları kurslar, kuruluş koordinasyon komisyonu tarafından ilgileri ve yetenekleri dikkate alınarak belirlenmelidir. Her çocuğun en az bir faaliyete aktif katılması ve sorumluluk alması sağlanmalıdır.**
- **Salgın hastalık, kriz, afet durumlarında çocukların ihtiyaçlarına uygun her türlü tedbir alınmalıdır.**

Çocuk bakım kuruluşlarında yürütülecek psiko-sosyal destek hizmetleri çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarına göre farklı modüller geliştirilerek standardize edilmiştir. Bu kapsamda, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne Bağlı Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde (ÇES) Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim Programı (ÇODEP); İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitelerinde ise ANKA Çocuk Destek Programı uygulanmaktadır.

Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim Programı (ÇODEP)

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne Bağlı Çocuk Evleri ve Çocuk Evi Sitelerinde koruma ve bakım altında bulunan çocukların psiko-sosyal destek gereksinimlerini karşılamak üzere hazırlanan yapılandırılmış bir programdır. Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim Programını geliştirme çalışmaları, çocuk evleri ile çocuk evleri sitelerinde korunma ve bakım altında bulunan çocukların gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla 2019 yılında başlatılmıştır. Program, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ndeki taahhütlere uygun biçimde, çocukların kişisel bakımı, mesleki uygulamalar, personel durumu, kaynak kullanımı ve yönetim yapısında uygulama birliğinin sağlanması amacıyla devlet koruması altındaki bütün çocukları kapsayan, yapılandırılmış ilk programdır.

Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim Programı iki ana bileşenden oluşmaktadır. Bunlardan birisi Psiko-sosyal Destek Modülü, bir diğeri ise yaşa göre oluşturulmuş olan Yaşam Becerilerinin Geliştirilmesi ve Hayata Hazırlama Modülüdür (Bkz. Şekil 3).

Psiko-sosyal Destek Modülü, kuruluşta görev yapan meslek elemanları tarafından uygulanmakta olup program kapsamında, kuruluş bakımına alınan her çocuğun içinde bulunduğu risklerin, sorun alanlarının ve güçlü yönlerinin belirlenmesi için ilk 10 gün içinde çocuğun danışmanı tarafından "Psiko-sosyal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

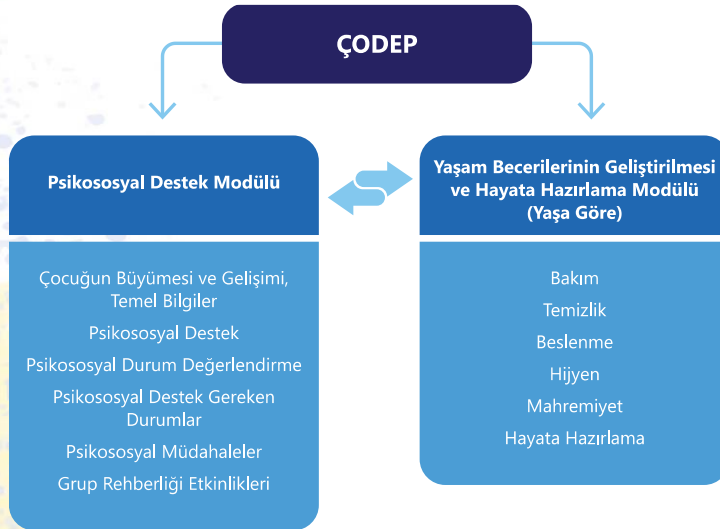

Değerlendirme Formu'nun (PSDF) doldurulması gerekmektedir. Formdan elde edilen bilgiler neticesinde çocuğun desteklenmesi gereken alanlara ilişkin uygun müdahaleler, program dâhilinde yer alan rehberler doğrultusunda yürütülmektedir. Hazırlanan formun 3 aylık periyotlarla çocuğun gelişim ve ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesi ve mahkemeye sunulması gerekmektedir. Mahkemeye verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararına istinaden hazırlanan uygulama planının hayata geçirilmesi kapsamında planda belirtilen hedefler, ulaşılan hedefler, ulaşılamayan hedefler ve nedenleri hakkında mahkeme bilgilendirilmelidir.

Yaşam Becerilerinin Geliştirilmesi ve Hayata Hazırlama Modülü, düzenli ve belirli aralıklarla çocuklara yönelik uygulamalar yapılarak, çocukların özellikle psikolojik açıdan güçlendirilmesi ve topluma uyum süreçlerinin desteklenmesi amacını taşımaktadır. Bu program, Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerinde yaşayan çocukların fiziksel, bilişsel, psiko-sosyal ve duygusal yönden gelişimlerine destek olmada kurum görevlilerinin kullanabileceği bir araç olarak tasarlanmıştır. Program, her yaş grubundan çocuğun gereksinimlerine ve gelişim düzeylerine göre yapılandırılmıştır. Çocukların yaş gruplarına ve gelişim dönemi özelliklerine göre, beş farklı yaş grubuna (0-3 yaş, 4-6 yaş, 7-10 yaş, 11-14 yaş ve 15-18 yaş) yönelik olarak düzenlenmiştir. Modül, belli temalardan ve bu temalara bağlı alt başlıklardan oluşmaktadır (Bkz. Şekil 4).

Şekil 4. Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim Programı

15

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ANKA Çocuk Destek Programı

Kurumlar ve uzmanlar arasındaki standardın sağlanmasını hedefleyen Anka Çocuk Destek Programı, çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak kişilik gelişimlerinin sağlanması, travmalarının giderilmesi, suça sürüklenme, sokakta yaşama ve madde bağımlılığı ile ilgili davranış değişikliği oluşturarak olumlu tutum ve davranışların geliştirilmesi amacıyla 2015 yılından beri uygulanmaktadır (<https://www.aile.gov.tr/media/91339/anka-cocuk-destek-programi.pdf>, 2023).

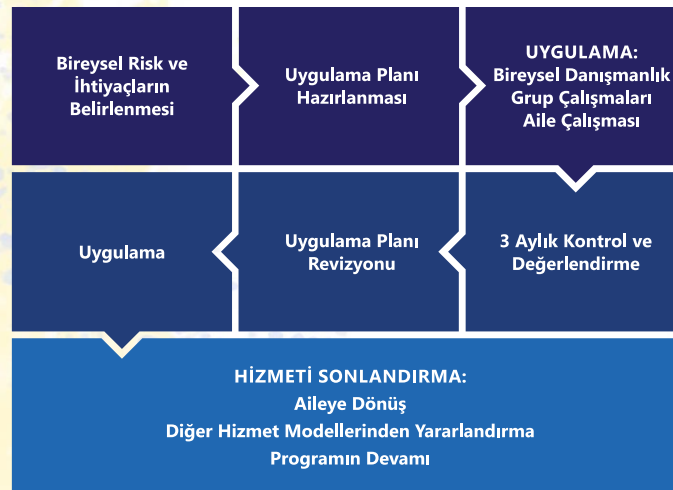
Ayrıca, kuruluşlarda koruma ve bakım altında olan yabancı uyruklu/refakatsiz çocuklar arasında farklı yabancı dillerin konuşulması nedeniyle dil bariyerinin etkilerinin en aza indirileceği modüllere ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç göz önünde bulundurularak 2019 yılında mümkün olduğu kadar dilden bağımsız olarak yoğun görsel materyaller kullanılarak uyarlanmış grup çalışmaları modülleri oluşturulmuştur.

Anka Psiko-sosyal Destek Programının uygulama sürecinde ilk olarak çocuklar için ihtiyaçların ve risklerin belirlenmesi gerekmektedir. Buna yönelik olarak Bireysel Risk ve İhtiyaçların Belirlenmesi Formu (BİRDEF) oluşturulmuştur. BİRDEF'in hedefi; erken, doğru ve güvenilir risk ve ihtiyaç değerlendirmesi yapmaktır. Formun, çocuğun kuruluşa kabulünün yapılmasından sonraki 10 gün içinde doldurulması gerekmektedir. Bu doğrultuda BİRDEF'in sonuçlarına göre her çocuğun risk ve ihtiyaçları belirlenerek bir uygulama planı hazırlanmaktadır. Uygulama planı doğrultusunda ise çocuğun risk ve ihtiyaçlarına uygun olarak bireysel danışmanlık alması, grup çalışmaları düzenlenmesi sağlanmaktadır. Ayrıca, çocuğun durumuna uygun olarak aile ile de psiko-sosyal destek çalışmaları yürütülmektedir. Çalışmaların başlamasını takip eden üç ay içerisinde BİRDEF İzleme Formu doldurularak çocuğa uygun yeni müdahalelerin belirlendiği Uygulama Değerlendirme Formu hazırlanmaktadır (Bkz. Şekil 5).

16

Şekil 5. Anka Psikososyal Destek Programı Uygulama Süreci

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Anka Psiko-sosyal Destek Programı kapsamında Temel Personel Eğitimleri ve Uygulayıcı Eğitimleri düzenlenmektedir. Bu eğitimlerden Temel Personel Eğitimi, çocuk bakım kuruluşunda görev yapan idari personel, bakım personeli, güvenlik personeli, mutfak personeli vb. çocuğa temas eden tüm personele yönelik hazırlanan Şekil 6'da yer alan konuları içermektedir. Anka Uygulayıcı Eğitimleri ise, çocukların psiko-sosyal ihtiyaçları özelinde konuları içermekte ve kuruluşta görev yapan meslek elemanlarına verilmektedir.

Şekil 6. Anka Psikososyal Destek Programı Modülleri

Anka Temel Personel Eğitimi	Anka Uygulayıcı Eğitimi
<ul style="list-style-type: none">• İletişim/İlişkileri Başlatma ve Sürdürmek• Çocukların Gelişimini Desteklemek• İlk Yardım Farkındalık• Yeterli ve Dengeli Beslenmek• Kriz ve Krize Müdahale• Birlikte İş Yapmak ve Ekib Olmak• Çocuğa Yaklaşım ve İletişim Kurmak• Olumlu Davranış Kazandırmak• Hijyen ve Temizlik• Risk ve Riskli Davranışlar• Sınırlar, Sorumluluklarımız ve Mahremiyet	<ul style="list-style-type: none">• Aileyle Çalışmada Süreç• Aileyle Görüşmede Temel İlkeler• Çocuk-Aile İlişkisini Güçlendirme• Etkin Ebeveynlik• İstismar Mağduru Çocuğun Ailesi• Bağımlı Çocuğun Ailesine Yaklaşım• Evden Kaçma• Kendine Zarar Verme Davranışı• İntihar• İstismar Mağduru Çocuk-Yaklaşım• İstismara Yaklaşım-Özel Durumlar• Yaşamsal Krizlerin Yönetimi• Güvenli Davranış Geliştirme• Refakatsiz Çocuklar İçin ANKA

17

Eğitim ve Mesleki Beceri Kazanımına Yönelik Hizmetler

Kurumlar Çocuk bakım kuruluşlarında, çocukların eğitimine ve mesleki beceri kazanımına yönelik hizmetler önemli bir yere sahiptir. Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, madde 31, 1. fıkrasında "Çocukların öncelikle akademik becerileri desteklenir, iş ve meslek edinmelerine yönelik uygun eğitim programlarına katılımı sağlanır." ibaresine yer verilmektedir. Aynı maddenin 2. fıkrasında ise "Örgün eğitimine devam edemeyen ya da zorunlu eğitimini tamamlamamış olan çocuklar, zorunlu eğitimi tamamlamaları için desteklenir. Bunun yanı sıra, çocuklar ilgi ve yetenekleri doğrultusunda uygun meslek alanlarında öğrenim görmeleri ve meslek edinmeleri için Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı mesleki eğitim merkezlerine yönlendirilir ve takibi yapılır." hükmü amirdir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bu kapsamda, çocuk bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altında olan çocukların görüşleri, ilgi ve yetenekleri de dikkate alınarak çocukların örgün ve yaygın eğitime dâhil edilmesi için gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Çocukların lise, ortaöğretim gibi örgün eğitim programlarına kaydı yapılmakta, eğitime uyum süreci, akran ilişkileri, eğitim başarısı, sınav bilgileri, ilgi ve yeteneklerine ilişkin süreçler takip edilmektedir. Örgün öğrenime devam etmeyen çocukların, İŞKUR Genel Müdürlüğü ve Millî Eğitim Bakanlığı iş birliğinde yürütülen çalışmalar kapsamında mesleki eğitim süreçlerine dâhil olması sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra, çocukların bakım sonrasındaki yaşamlarında, gereksinim duyacakları konularda farkındalıklarının artırılması için 15 yaşından itibaren finansal okuryazarlık, bütçe planlama, ev ekonomisi ve tasarruf, iş hayatı ve hukuk gibi konularda eğitimler almalarına yönelik programlar hazırlanmaktadır.

Sağlık Çalışmaları

Çocuk bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altında olan tüm çocuklara yönelik genel sağlık kontrolleri, tedavi ve tetkik süreci takibi, ilaç kullanım takibine ilişkin süreçler yürütülmektedir. Tüm bu süreçlerde, Sağlık Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığına bağlı olan çeşitli kurumlarla (AMATEM, ÇEMATEM vb.) ile iş birliği ve koordinasyon içinde çalışmalar yürütülmektedir. Bunun yanı sıra Sağlık Bakanlığı ile iş birliği halinde çocuklara yönelik sağlıklı yaşam, hijyen vb. eğitimler düzenlenmektedir.

18

Kuruluşlarda koruma ve bakım altında olan yabancı uyruklu çocuklar da aynı şekilde sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedir. 9827 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60. maddesinin 2. fıkrasında; "Uluslararası koruma başvurusu veya statüsü sahibi ve vatansız olarak tanınan kişiler" ve aynı Kanunun 7. fıkrasında; "2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz faydalanan kişiler" genel sağlık sigortası kapsamında olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'nde (SUT) "2828 sayılı Kanunu hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz faydalanan kişilerden SUT'un 1.8.1, 1.8.2 ve 1.8.3 maddelerinde tanımlanan katılım payları alınmaz." ifadelerinin açıkça yer aldığı görülmektedir. Amir hükümler doğrultusunda koruma ve bakım altında olan tüm çocuklar ücretsiz olarak sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Kültürel, Sanatsal ve Sportif Faaliyetler

Koruma ve bakım altına alınan çocukların kuruluşa kabulünden itibaren hayata hazırlanması konusunda gerekli tedbirler alınmaktadır. Bu tedbirler, Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 30'uncu maddesi uyarınca açıkça belirtilmektedir.

Kuruluşa kabulü yapılan her çocuk hakkında bireyselleştirilmiş olarak gün boyunca yapacakları faaliyetleri, faaliyetlerin başlangıç ve bitiş sürelerini ve uygulamada dikkat edilecek hususları içeren günlük yaşam programı hazırlanmaktadır. Günlük yaşam programının planlamasına yönelik dikkat edilmesi gereken hususlar Yönetmelik'in aynı maddesi uyarınca açıkça belirtilmektedir. Buna göre:

- "Günlük yaşam programında; ilin coğrafi konumundan kaynaklanan koşullar, mevsimler, hafta sonu ve resmi tatiller dikkate alınarak okul, kurs, etüt, iş, sosyal ve kültürel faaliyet saatleri, kuruluştan çıkış ve kuruluşa dönüş saatleri belirlenerek ilgili personele bildirilmelidir.
- Programda, okula giden çocuklar için kuruluşa buldukları zaman dikkate alınarak her gün en az üçer saat etüt/kitap okuma etkinliği yapılması planlanmalıdır.
- Günlük yaşam programında, kuruluş müdürlüğünce her bir faaliyetin hangi personel tarafından ne zaman yerine getirileceği açıkça belirtilerek ilgili personele bildirilmelidir.
- Programda yapılacak değişiklikler mesai saatleri içinde müdürlük tarafından iletişim panosunda duyurulmalıdır. Mesai saatleri dışında ve hafta sonlarında ise grup sorumlusu ve/veya nöbetçi amir tarafından gerekçesi ile birlikte iletişim panosunda duyurularak nöbet defterine işlenmelidir.
- Kuruluşa çalışan personelin mesaiyeri çocukların kuruluşa oldukları zaman dilimleri dikkate alınarak düzenlenmelidir".

Çocuk bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altında olan çocukların akademik, sportif, sanatsal ve mesleki yetenek taramaları yapılmakta ve çocuklar bu doğrultuda ilgili faaliyetlere yönlendirilmektedirler. Bunun yanı sıra, çocukların görüşleri ve yetenekleri dikkate alınarak müzik, spor, izcilik, tiyatro, resim ve diğer etkinliklerden, kamu kurum ve kuruluşları veya özel kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek kurslardan yararlandırılmaları sağlanmaktadır. Her çocuğun en az bir yabancı dil öğrenmesi, müzik aleti kullanması ve en az bir spor dalına aktif katılımı ve sorumluluk alması desteklenmektedir.

Çocukların sorumluluk bilincinin gelişmesi ve toplumsal yaşama hazırlanmaları amacıyla yaşlarına ve fiziksel gelişimlerine uygun olarak; yemek yapma, sofrta hazırlama, ortak yaşam alanlarının tertip ve düzenini sağlama, genel temizlik, alışveriş yapma gibi konularda kuruluş işleyişine katılmaları yönünde sorumluluk almaları sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra, çocukların topluma açık mekânlarda uygun davranış geliştirmeleri amacıyla çocukların toplu taşıma araçlarını kullanmaları sağlanmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrıca, çocukların dini, milli ve örfi gün ve haftaların niteliğine uygun etkinlik ve programlara katılımı sağlanmakta; çocuklar şehitlik, müze, lokanta, resmi kurumlar, kamp, kütüphane gibi yerlere götürülerek bu mekânlarda nasıl davranılması gerektiğine ilişkin onlara bilgilendirme yapılmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KURULUŞ SİSTEMİNE YERLEŞTİRME

Çocuk bakım kuruluşlarına tertip ve nakil işlemleri Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 26. maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre, çocuğun yüksek yararı gözetilerek eğitim, sağlık, güvenlik ve benzeri zorunlu haller dışında iller arası tertip ve nakil işlemlerine yer verilmemesi esastır. Yapılacak tüm tertip ve nakil işlemlerinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile Bilgi Sistemi (ABS) üzerinden nakil talebinde bulunulması, çocuğun nakil/tertip konusunda bilgilendirilerek sürece hazırlanması, nakil/tertip süreci ile ilgili bilgi paylaşımı hususunda etik ilke ve değerlere riayet edilerek hareket edilmesi gerekmektedir.

İl içindeki tertip ve nakiller çocuğa hizmet veren kuruluşun teklifi, il değerlendirme kurulunun kararı ve il müdürlüğünün onayı ile gerçekleştirmekte iken iller arası tertip ve nakiller ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yetkisindedir. Aynı hizmet bölgesi içindeki tertip ve nakiller çocuğun kaldığı kuruluşun talebi, il değerlendirme kurulu kararı, ASH İl Müdürlüğünün teklifi ve Bakanlığın onayı ile gerçekleştirilmektedir. Hizmet bölgeleri arasındaki tertip ve nakiller ise, çocuk hakkındaki tedbir kararını, çocuk hakkında hazırlanacak sosyal inceleme raporunu, çocuğun bakım altında bulunduğu kuruluşun teklifini ve il değerlendirme kurulu kararını içeren dosya ile birlikte Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na yazılacak resmi yazı ile talep edilmektedir (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).

Eğitim veya sağlık gerekçeleri ile yapılacak iller arası tertip ve nakiller, çocuğun eğitim veya sağlık durumunu gösteren belgeler hazırlanarak sosyal inceleme raporu veya il değerlendirme kurulu kararı aranmaksızın iller arası koordinasyonla gerçekleştirilir ve tertip veya nakli talep eden ASH İl Müdürlüğü tarafından Bakanlığa bilgi verilir. Ayrıca çocuğun yararını gerektiren acil hallerde Bakanlıkça re'sen tertip veya nakil işlemi yapılabilmektedir (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).

21

“

Çocuk bakım kuruluşundan izinsiz ayrılan ve hâlihazırda halen izinsiz ayrılma durumu devam eden çocuklar için nakil talebinde bulunulamamaktadır.

Tertip veya nakil talep edilen çocuklar hakkında başka bir ASH İl Müdürlüğünden istenen sosyal inceleme raporları, ilgili ASH İl Müdürlüğüne en geç 15 gün içinde hazırlanmalı ve talep eden ASH İl Müdürlüğüne gönderilmelidir.

”

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Refakatsiz çocukların nakilleri ise iller arası koordinasyon ile yapılmakta olup sosyal inceleme raporu ve il değerlendirme kurulu kararı aranmamaktadır. ASH İl Müdürlüğüne çocuğun hangi tarihte ve hangi ile nakledileceği ile ilgili, ayrıldığı ve nakledileceği İl Göç İdaresi Müdürlüklerine bilgi verilmesi gerekmektedir.

Nakil ve tertip sürecinde, gerek duyulması halinde çocuğun kuruluşa yerleştirilmesinde Çocuk Koruma Kanunu'nun 45. maddesinin 2. fıkrası uyarınca ve kolluk kuvvetlerinden destek alınarak gizlilik içerisinde Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ile koordinasyon halinde süreç tamamlanmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KURULUŞ SİSTEMİNDEN AYRILMA VE AİLEYE DÖNDÜRME SÜREÇLERİ

Çocuk bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altında olan çocuklara yönelik tedbir kararlarının uzatılması, değiştirilmesi ve kaldırılması hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 33'üncü maddesi ile açıkça belirtilmektedir. Bu doğrultuda, korunma kararı genel olarak çocuk reşit olana kadar devam eder. Ancak bu karar, korunma kararına neden olan şartların ortadan kalkması halinde, il değerlendirme kurulunun önerisi üzerine mahkeme tarafından çocuk reşit olmadan önce kaldırılabilir. Ya da çocuk reşit olduktan sonra çocuğun rızası alınmak şartıyla korunma kararının devamı hususunda karar verilebilir. "Tedbir kararına neden olan şartların ortadan kalkması veya değişmesi halinde çocuğun gelişimi, eğitim durumu, sağlık durumu, engellilik durumu ve diğer ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanacak sosyal inceleme raporu il değerlendirme kurulu tarafından değerlendirilir ve verilen karar doğrultusunda il müdürlüğüne çocuğun korunma/tedbir kararının kaldırılması, değerştirilmesi veya uzatılması mahkemeden talep edilir" (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).

Korunma/tedbir kararının uzatılması süreçleri, çocuğun reşit olmasına bir yıl kala değerlendirilmeli ve bu değerlendirme sonucuna göre gerekli işlemler tesis edilmelidir. Eğitim ve öğretime devam edebilmesi amacıyla korunma/tedbir kararının uzatılması talep edilen çocukların ise, haklarında mahkemece karar verilinceye kadar buldukları kuruluştaki kalmaya devam etmeleri sağlanabilir. Korunma kararı kalkmış ancak gidecek yeri olmayan gençler, kuruluş müdürünün teklifi, il değerlendirme kurulu kararı ve il müdürünün onayı ile kuruluştaki bir yıla kadar himaye/misafir edilebilir (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).

23

Altı aydan fazla süreyle kuruluştan izinsiz ayrılmış olan ve bu süre zarfında kendisine ulaşamamış olan çocukların durumları kuruluş tarafından değerlendirilerek hazırlanacak mesleki raporlar doğrultusunda kuruluş müdürünün teklifi ve il değerlendirme kurulunun uygun görüşü ile birlikte ASH İl Müdürlüğü tarafından mahkemeye bildirilebilir ve çocuk hakkında verilmiş tedbir kararının kaldırılması talep edilebilir. Çocukların tutukluluk veya hükümlülük durumu nedeniyle bakım tedbiri veya korunma kararının fiilen uygulanamaması halinde, çocuğun kayıtlı olduğu ilin ASH İl Müdürlüğüne mahkemeden tedbirin değerştirilmesi veya kaldırılması talep edilir. Tutukluluk/hükümlülük süresi biten çocuklar hakkında çocuğun tutuklu/hükümlü olduğu ilin ASH İl Müdürlüğüne koruyucu ve destekleyici tedbir durumu yeniden değerlendirilmektedir (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuğun kuruluştan ayrılışı ve bakım sonrası hayata hazırlanması süreçleri ise Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 34'üncü Maddesi ile düzenlenmektedir. Buna göre, çocuğun koruma altına alınmasını gerektiren hallerin ortadan kalkması, çocuğun koruyucu aile/evlat edindirme hizmetinden yararlandırılması veya reşit olması halinde ayrılış planı hazırlanarak ayrılış işlemi gerçekleştirilir.

Çocuğun korunma/tehdit kararının kalkması halinde yapılacak işlemler ise şunlardır (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022):

- "Ayrılış planı, çocuk, aile ve yakınlarının katılımı ile hazırlanır. Çocuk, aile ve yakınları ayrılış sonrasında sağlanacak hizmetler hakkında bilgilendirilerek iş birliğine katılımları teşvik edilir.
- Ailesinin veya yakınının yanına döndürülen çocukların ikamet ettikleri ildeki il müdürlüğüne en az bir yıl düzenli aralıklarla izlenmesi ve ihtiyaçlarına göre diğer tedbirler ile desteklenmesi sağlanır.
- İhtisaslaştırılmış kuruluştan hizmet alan çocuğun psiko-sosyal destek hizmetinin tamamlanıp tamamlanmadığına, çocuğun takibini yapan sosyal serviste görevli sosyal çalışma görevlisinin de katıldığı kuruluş koordinasyon komisyonunun teklifi üzerine il değerlendirme kurulu tarafından karar verilir. Bu çocuklardan bakım tedbirinin veya korunma kararının devamına ihtiyaç duyulan çocukların durumları değerlendirilir ve il değerlendirme kurulu tarafından uygun sosyal hizmet modeli veya yerleştirileceği çocuk hizmet birimi belirlenir.
- Çocuğun koruyucu aile/evlat edindirme hizmetinden yararlandırılarak ayrılması halinde çocukla ilgili her türlü iş ve işlem ile çocuğun aile yanında izlenmesi, çocuğun hizmetten yararlandırıldığı ilin il müdürlüğü tarafından gerçekleştirilir.
- Koruma ve bakım tedbiri kararı sona ererek reşit olarak ayrılan gençlere 2828 sayılı Kanununun ek 1'inci maddesindeki istihdam hakkı, bu hakkı kullanma süresi ile hak sahibinin kimler olabileceğini gösteren ve Bakanlık tarafından hazırlanan belge, imzalamaları için sunulur. İki nüsha olarak hazırlanıp sunulan belgenin imzalanması halinde bir örneği ilgiliye verilir; bir örneği dosyasına konulur.
- Refakatsiz çocukların kurumdan ayrılışı ve ayrılış nedeni, çocuğun ayrıldığı kuruluşun bulunduğu il göç idaresi müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir".

Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların aile birleşimine yönelik süreçler ise Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Cenevre Sözleşmeleri, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme ve ilgili diğer uluslararası anlaşmalar kapsamında gerçekleştirilmektedir. Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların aile bağlarının yeniden inşa edilmesi, ailelerin yeniden birleştirilmesi ve kayıp kişilerin bulunmasına yönelik faaliyetler, konsolosluk ve uluslararası kuruluşlar ile ilgili görüşme talepleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Başkanlığı ile Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

koordinesinde Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay hareketi ağı ile iş birliği içerisinde yürütölmektedir. Bu süreçte gizlilik ilkesine riayet edilerek çocukların üstün yararları doğrultusunda hareket edilmelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

NELER ÖĞRENDİK?

Bu derste, çocuk bakım kuruluşları alt başlıklar halinde açıklanarak çocuk bakım kuruluşlarında sunulan hizmetler, kuruluş sistemine yerleştirme ve kuruluş sisteminden ayrılma ve aile yanına döndürme süreçleri detaylı olarak ele alınmıştır.

Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezleri, çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlem ile harcamaların yapılması, takibi, denetlenmesi, çocuk evine kabulü yapılacak çocukların belirlenmesi ve uyumuna yönelik çalışmalar ile çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan merkezlerdir. Burada çocuk kalmamaktadır, merkezlerin asıl amacı kendisine bağlı evlerin koordinasyonudur (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).

Çocuk evi hizmet modeli, koruma altında bulunan çocukların daha küçük birimlerde bakımının sağlanması amacıyla her ilin sosyal, kültürel ve fiziksel yapı açısından çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde sunulmaktadır. Çocuk evlerinde 0-18 yaş arasındaki çocuklar ve korunma kararının devamını gerektiren şartları taşıyan gençlere hizmet verilmektedir (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

Çocuk evleri sitesi, korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluş olarak tanımlanmaktadır. Çocuk evleri sitesi, her bir evin kapasitesi en fazla on çocuğa hizmet verilecek şekilde, çocukların yaş, cinsiyet, gelişim özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak yapılandırılmıştır.

Çocuk bakım kuruluşlarının tamamında; Çocuk Hakları Sözleşmesi'ndeki taahhütlere uygun olarak çocukların kişisel bakımı, mesleki uygulamalar, personel durumu, kaynak kullanımında ve yönetim yapısında uygulama birliğinin sağlanması amacıyla asgari standartlar oluşturulmuştur. Bu standartlar çerçevesinde gerekli izleme ve değerlendirme faaliyetleri yürütülmektedir. Bu kapsamda, mesleki uygulama, kişisel bakım, personel, kaynaklar ve yönetim olmak üzere beş ana başlık altında minimum standartlar belirlenmiştir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023).

Çocuk bakım kuruluşları ile ilgili belirlenen Ulusal Minimum Standartların yerleşmesi ve izlenmesi için geliştirilen yazılımın uygulanmasına ilişkin çalışmalar yapılmış, çocuk bakım kuruluşları için belirlenen öz değerlendirme sistemi geliştirmiştir.

Çocuk bakım kuruluşlarının hizmetleri, psiko-sosyal destek hizmetleri, eğitim ve mesleki beceri kazandırmaya yönelik hizmetler, sağlık çalışmaları ve kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler olmak üzere dört ana başlıkta ele alınarak açıklanmıştır. Bu kapsamda psiko-sosyal destek hizmetleri çocuğun, öncelikle aile bütünlüğü içinde sosyal uyumunun sağlanmasına, korunmasına ve desteklenmesine

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

yönelik bir anlayışla planlanmalı ve uygulanmalıdır. Psiko-sosyal destek süreci her çocuk için ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak psiko-sosyal destek programı oluşturulmalı ve mesleki müdahale süreçleri bu program çerçevesinde yapılandırılmalıdır.

Çocuk bakım kuruluşlarında, çocukların eğitimine ve mesleki beceri kazanımına yönelik hizmetler de oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu kapsamda, çocuk bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altında olan çocukların da görüşü, ilgi ve yetenekleri dikkate alınarak çocukların örgün ve yaygın eğitime dâhil edilmesi için gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

Çocuk bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altında olan tüm çocuklara yönelik genel sağlık kontrolleri, tedavi ve tetkik süreci takibi, ilaç kullanım takibine ilişkin süreçler yürütülmektedir.

Koruma ve bakım altına alınan çocukların kuruluşa kabulünden itibaren hayata hazırlanması konusunda gerekli tedbirler alınmaktadır. Çocuk bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altında olan çocukların akademik, sportif, sanatsal ve mesleki yetenek taramaları yapılmakta ve çocuklar ilgi, beceri ve yeteneklerine uygun olarak akademik, sportif, sanatsal ve mesleki faaliyetlere yönlendirilmektedir.

Yapılacak tüm tertip ve nakil işlemlerinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile Bilgi Sistemi (ABS) üzerinden nakil talebinde bulunulması, çocuğun nakil/tertip konusunda bilgilendirilerek süreç hazırlanması, nakil/tertip süreci ile ilgili bilgi paylaşımı hususunda etik ilke ve değerlere riayet edilerek hareket edilmesi gerekmektedir.

Korunma/tedbir kararının uzatılması süreçleri çocuğun reşit olmasına bir yıl kala değerlendirilmeli ve bu değerlendirme sonucuna göre gerekli işlemler yapılmalıdır. Eğitim ve öğretime devam edebilmeleri amacıyla korunma/tedbir kararının uzatılması talep edilen çocukların, haklarında mahkemece karar verilmeye kadar buldukları kuruluştaki kalmaya devam etmeleri sağlanabilir. Korunma kararı kalkmış ancak gidecek yeri olmayan gençler, kuruluş müdürünün teklifi, il değerlendirme kurulu kararı ve il müdürünün onayı ile kuruluştaki bir yıla kadar himaye/misafir edilebilir. Çocuğun koruma altına alınmasını gerektiren durumların ortadan kalkması, çocuğun koruyucu aile/evlat edindirme hizmetinden yararlandırılması veya reşit olması halinde, ayrılış planı hazırlanarak ayrılış işlemi gerçekleştirilir (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).

Bu derste aktarılan bilgiler ışığında inceleme, tespit ve müdahale hizmetleri idari süreç ve uygulama süreci aşağıdaki gibi özetlenebilir.

İdari Süreç

İdari süreçte, çocuk bakım kuruluşlarına yönelik çalışmalar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı ve Sosyal Rehabilitasyon

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Hizmetleri Daire Başkanlığı koordinasyonunda ASH İl Müdürlüklerince yürütölmektedir. Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitelerine ilişkin süreçler Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığınca, İhtisaslaştırılmış Çocuk Evlerine ilişkin süreçler ise Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri Daire Başkanlığınca takip edilmektedir. Takip ve koordinasyonun yanı sıra ilgili daire başkanlıklarınca proje ve programların geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütölmektedir.

Uygulama Süreci

Uygulama süreci ise, Aile Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinin çocuk hizmetleri birimleri koordinasyonunda ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM), Çocuk Evleri (ÇE) ve Çocuk Evleri Siteleri'nde (ÇES) doğrudan koruma ve bakım altına alınmış çocuklar ile birlikte yürötmektedir. Bu kapsamda yürötülen faaliyetler, bu kuruluşlar tarafından düzenli olarak ASH İl Müdürlüklerine; ASH İl Müdürlüklerince ise Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne resmi yazı ile bildirilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SORULAR

1. Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik uyarınca çocukların birimlere yerleştirilmesi ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
 - a) Aynı evde/yaşam biriminde kalacak yedi yaş ve üzeri çocuklarda yaş farkının en fazla üç olması şartı aranır.
 - b) Aynı evde/yaşam biriminde kalan çocukların tamamının kardeş olması halinde, yaş ve cinsiyet farkı şartı aranmaz.
 - c) Farklı kardeş grubundan çocuklar olması hâlinde, sadece aynı cinsiyet grubunda olan çocuklar bir arada kalabilir.
 - d) Aynı evde/yaşam biriminde kalan çocukların tamamının kardeş olması halinde yaş farkına bakılmaz ancak hemcins olması şartı aranır.
2. Çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak kişilik gelişimlerinin sağlanması, travmalarının ortadan kaldırılması, suça sürüklenme, sokakta yaşama ve madde bağımlılığı ile ilgili davranış değişikliği oluşturarak olumlu tutum ve davranış geliştirmeleri amacıyla ile oluşturulan Anka Psiko-sosyal Destek Programı aşağıdaki kuruluşlardan hangisinde uygulanmaktadır?
 - a) Çocuk Evleri Sitesi
 - b) Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi
 - c) Çocuk İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi
 - d) İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi
3. Aşağıdakilerden Uygulama planı uyarınca, çocuğa yönelik yürütölen çalışmalar, elde edilen sonuçlar, ulaşılamayan hedefler ile hedeflere ulaşılamama nedenleri sosyal çalışma görevlisi tarafından, çocukla ilgili personelin, çocuğun, ailesinin ve yakınlarının görüşleri de alınarak değerlendirilir ve sonuçları tedbir uygulama raporu olarak ilgili mahkemeye dönemler halinde bildirilir.

Yukarıda boşluk bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a) 1 aylık
- b) 3 aylık
- c) 6 aylık
- d) 12 aylık

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

4. Aşağıdakilerden hangisi ihtisas kuruluşlarının ihtisaslaşma alanlarından biri **değildir**?
- Suçta Sürüklenen Çocuklar
 - Refakatsiz Çocuklar
 - Davranış Bozukluğu Tanısı Almış Çocuklar
 - Madde Kullanım Öyküsü Olan Çocuklar
5. Aşağıdaki programlardan hangisi çocuk evleri ile çocuk evleri sitelerinde korunma ve bakım altında bulunan çocukların gelişmelerinin desteklenmesi amacıyla oluşturulan ve çocukların kişisel bakımı, mesleki uygulamalar, personel durumu, kaynak kullanımı ve yönetim yapısında uygulama birlikteliğinin sağlanması amacıyla Devlet koruması altındaki bütün çocukları kapsayan, yapılandırılmış ilk program olma özelliği taşımaktadır?
- ANKA Psiko-sosyal Destek Programı
 - Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim (ÇODEP)
 - DENGE Programı
 - SAMBA Programı
6. Çocuğun yüksek yararı gözetilerek eğitim, sağlık, güvenlik ve benzeri zorunlu haller dışında iller arası tertip ve nakil işlemlerine yer verilmemesi esastır. Buna göre nakil süreçleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?
- İl içindeki tertip ve nakiller çocuğa hizmet veren kuruluşun teklifi, il değerlendirme kurulunun kararı ve il müdürlüğü'nün onayı ile gerçekleştirilir.
 - İller arası bütün tertip ve nakiller Bakanlığın yetkisindedir.
 - Eğitim veya sağlık nedenleri ile yapılacak iller arası tertip ve nakiller, ilgili belgeler hazırlanarak il değerlendirme kurulu kararı aranmaksızın iller arası koordinasyonla gerçekleştirilir.
 - Koruyucu aile yanına yerleştirme veya evlat edindirme gerekçesiyle yapılacak nakil işlemleri iller arası koordinasyonla gerçekleştirilir.
7. Çocuk evinde kalan çocuklar arasında en fazla kaç yaş farkı bulunmaktadır?
- 3 yaş
 - 2 yaş
 - 1 yaş
 - 5 yaş

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

8. Refakatsiz çocuklara ilişkin nakil ve tertip işlemleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

- a) Refakatsiz çocukların nakilleri iller arası koordinasyon ile yapılır.
- b) Sosyal inceleme raporu ve il değerlendirme kurulu kararı aranmaz.
- c) Nakiller yalnızca Göç İdaresi Başkanlığının belirlediği illere yapılabilir.
- d) İl müdürlüğüne çocuğun hangi tarihte ve hangi ile nakledileceği ile ilgili, ayrıldığı ve nakledileceği İl Göç İdaresi Müdürlüklerine bilgi verilir.

9. 0-6 Tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kişi, kurum veya kuruluşlarca, bu tedbir kararlarının nasıl yerine getirileceği konusunda bir plân hazırlanarak uygulamaya konulur. Bu plân çocuğun teslim edildiği ya da teslim alındığı tarihten itibaren en geç içerisinde mahkeme veya çocuk hâkiminin onayına sunulur.

Yukarıda boşluk bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a) 3 gün
- b) 5 gün
- c) 10 gün
- d) 1 ay

10. hizmet modeli, koruma altında bulunan çocukların daha küçük birimlerde bakımının sağlanması amacıyla her ilin sosyal, kültürel ve fiziksel yapısı, çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde sunulmaktadır.

Yukarıda boşluk bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a) Çocuk Evi
- b) Çocuk Evi Sitesi
- c) ÇOKİM (Çocuk Koruma İlk Müdahale Birimi)
- d) ÇEKOM (Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi)

11. İhtisas kuruluşlarında Anka Psiko-sosyal Destek Programının uygulama sürecinde ilk olarak çocuklar için ihtiyaçların ve risklerin belirlenmesi gerekmektedir. Buna göre oluşturulan standart formun adı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Standartlaştırılmış İhtiyaç Formu
- b) Bireysel Risk Değerlendirme Formu
- c) İhtisaslaşmış Risk Değerlendirme Formu
- d) İhtiyaç ve Risk Değerlendirme Formu

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

12. Çocuğun kuruluşa kabulünün yapılmasından sonraki içinde risk ve ihtiyaçları belirlenerek bir Uygulama Planı hazırlanarak ilgili mahkemeye gönderilmelidir. Uygulama planı doğrultusunda ise çocuğun risk ve ihtiyaçlarına uygun olarak bireysel danışmanlık alınması, grup çalışmaları düzenlenmesi sağlanmaktadır.

Yukarıda boşluk bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a) 1 ay
- b) 10 gün
- c) 15 gün
- d) 5 gün

13. Aşağıdakilerden hangisi ihtisas kuruluşlarının ihtisaslaşma alanlarından birisidir?

- a) Eğitime devam etmeyen çocuklar
- b) Refakatsiz Çocuklar
- c) Ruhsal Sorunları olan Çocuklar
- d) Engelli Çocuklar

14. İl içindeki tertip ve nakiller çocuğa hizmet veren kuruluşun teklifi, il değerlendirme kurulunun kararı ve il müdürlüğünün onayı ile gerçekteştirmekte iken iller arası tertip ve nakiller ise yetkisindedir.

Yukarıda boşluk bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a) İl müdürlüklerinin
- b) Çocuk mahkemesinin
- c) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının
- d) Valinin

15. Çocuğun yüksek yararı gözetilerek bazı haller dışında iller arası tertip ve nakil işlemlerine yer verilmemesi esastır. Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu hallerden birisi **değerildir**?

- a) Eğitim
- b) Sağlık
- c) Güvenlik
- d) İstihdam

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

16. Ne kadar süre ile kuruluştan izinsiz ayrılmış ve bu süre zarfında kendisine ulaşılammış çocukların durumları kuruluş tarafından değerlendirilerek hazırlanacak mesleki raporlar doğrultusunda kuruluş müdürünün teklifi ve il değerlendirme kurulunun uygun görüşü ile birlikte ASH İl Müdürlüğü tarafından mahkemeye bildirilerek çocuk hakkında verilmiş tedbir kararının kaldırılması talep edilebilir?
- a) 6 ay
b) 1 yıl
c) 3 yıl
d) 3 ay
17. Çocuğun yararını gerektiren acil hallerde Bakanlıkça re'sen tertip veya nakil işlemi yapılabilir. 2828 Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 24 üncü Maddesinde yer alan "Korunma kararı genel olarak çocuk reşit olana kadar devam eder. Ancak bu karar, korunma kararına neden olan şartların ortadan kalkması halinde Kurum yetkililerinin önerisi üzerine mahkemece çocuk reşit olmadan önce kaldırılabilceği gibi reşit olduktan sonra da çocuğun rızası alınmak şartıyla devamı hususunda karar verilebilir." hükmüne göre reşit olduktan sonra korunma kararının devamı ile ilgili hangisi **yanlıştır**?
- a) Bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle sürekli bakıma ihtiyacı olan çocukların korunma kararı uzatılır.
b) Hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmış suçta sürüklenen çocukların soruşturma ve kovuşturma süreçleri tamamlanıncaya kadar uzatılabilir.
c) Yükseköğrenime devam edenlerin 25 yaşına kadar uzatılabilir.
d) Öğrenime devam etmeyen 18 yaşını doldurmuş gençlerin bir iş veya meslek sahibi olarak kendi kendilerine yeterli olabilmelerinin sağlanması amacıyla 20 yaşına kadar uzatılabilir.
18. 2828 Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 24'üncü maddesinde yer alan "Korunma kararı genel olarak çocuk kadar devam eder." hükmü amirdir. Buna göre boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?
- a) İşe girene kadar
b) Reşit olana kadar
c) Eğitimini tamamlayana kadar
d) Ailesi bulunana kadar

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

19. Refakatsiz bir çocuk, çocuk bakım kuruluşlarında koruma ve bakım altına alındığında aşağıda yer alan hukuki düzenlemelerden öncelikli olarak hangisine göre hareket edilmesi gerekmektedir?
- a) Refakatsiz Çocuklar Kanunu
 - b) Çocuk Koruma Kanunu
 - c) Türk Medeni Kanunu
 - d) Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme
20. Çocukların bakımlarının sağlandığı, kampüs içerisinde villa tipi evlerden ve katlı binalardan oluşan yaşam üniteleri olan ev tipi sosyal hizmet birimlerine ne ad verilmektedir?
- a) ÇOKİM
 - b) ÇEKOM
 - c) ÇES
 - d) Çocuk Evi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). *23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın 100. Yılına Özel Çocuk Bülteni*, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). *Çocuk Politikaları Serisi/2-Çocuk Hakları ve Türkiye Uygulaması – 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Özel Yayını*, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). *İdare Faaliyet Raporu*, Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). <https://www.aile.gov.tr/chgm/haberler/cocuk-koruma-ilk-mudahale-ve-degerlendirme-birimlerine-yonelik-calistayimiz-kizilcahamam-da-yapildi/>; Erişim: 10.07.2023.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2013). *Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013–2017*.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). *Çocuk Bakım Kuruluşları İçin Öz Değerlendirme Uygulayıcı El Kitabı*.
- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2004, 14 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 25346). Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (1989).
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ulusal ilk rapor. (1999) Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını.
- Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 27015 (Resmi Gazete Ekim 05, 2008).
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. (1994, 11 Aralık). Resmi Gazete (Sayı: 2213).
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları İle İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. (2003, 21 Ekim). Resmi Gazete (Sayı: 25266).
- Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun. (2001, 1 Aralık). Resmi Gazete (Sayı: 24305).
- Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2022, 6 Eylül). Resmi Gazete (Sayı: 31945).
- Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. (2004, 19 Nisan). Resmi Gazete (Sayı: 25438).
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005, 15 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 25876).
- Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (2006, 24 Aralık) Resmi Gazete (Sayı: 26386).
- Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (2006, 23 Aralık). Resmi Gazete (Sayı: 26386).
- <https://www.aile.gov.tr/media/91339/anka-cocuk-destek-programi.pdf>, 2023; Erişim: 26.08.2023.
- Sosyal Hizmetler Kanunu. (1983, 27 Mart). Resmi Gazete (Sayı: 18059). T. C. Anayasası (1982, 9 Kasım). Resmi Gazete (Sayı: 17863).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (2015, 3 Mart). Resmi Gazete (Sayı: 29284).
Türk Medeni Kanunu. (2001, 8 Aralık). Resmi Gazete (Sayı: 24607).

“Bu yayın, Avrupa Birliği’nin maddi desteği ile oluşturulmuştur ve sürdürölmektedir. İçerik tamamıyla WEglobal Danışmanlık A.Ş sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.”